

BARNEOMBUDET

Kunnskaps- og integreringsdepartementet (KD)
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
19/00326-2

Saksbehandler:
Camilla Kayed

Dato:
10. juni 2019

Høring- Forslag til lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)

Oppsummering av Barneombudets synspunkter:

- Barneombudet er positiv til en ny generell tolkelov.
- Barneombudet mener virkeområdet for loven er tydelig.
- Barneombudet er fornøyd med at samisk nevnes særskilt.
- Barneombudet er uenig med departementet i at alle ikke bestemmelser om tolkebruk bør samles i tolkeloven.
- Barneombudet mener departementets forslag til unntak fra forbudet mot å bruke barn som tolk er for vidt.
- Barneombudet mener det ikke bør kunne gjøres unntak for plikt til bruk av tolk ut fra hensyn til effektiv saksbehandling.
- Barneombudet mener det bør føres tilsyn med forbud mot bruk av barn som tolk.

Innledning

Departementet har åtte spørsmål til høringsinstansene som de gjerne vil ha tilbakemeldinger på. Barneombudet har kun konkrete innspill til punkt 1, 2 og 3.

Barneombudet har lenge vært bekymret for at barn brukes som tolk, og var en av pådriverne for å lovfeste et forbud mot dette. Vi er derfor tilfreds med at et slikt forbud har kommet på plass og at det kommer inn i tolkeloven. Vi ser at det fremdeles er lite bruk av kvalifiserte tolker i fylkesnemnda og i barneverninstitusjoner. Heller ikke i skolehelsetjenesten brukes det tolk i nevneverdig grad. Dette er ikke betryggende for barns rettssikkerhet. Vi håper derfor at en ny generell lov vil avhjelpe situasjonen.

Kommentarer til de ulike delene av loven

4.2 Lovens virkeområde

Barneombudet mener det er fornuftig at virkeområdet for loven er «offentlige organ», slik departementet foreslår. Det er også viktig at private som utfører tjenester på vegne av det offentlige innlemmes i virkeområdet. For barn spesielt vil det være en fordel at det ikke er noe tvil om private aktørers ansvar for å bruke tolk, for eksempel private barneverninstitusjoner eller skoler og barnehager.

Barneombudet er også fornøyd med at samisk nevnes særskilt, slik at det ikke blir utydelig at samisktalende har rett til å få informasjon på samisk utenfor samisk forvaltningsområde dersom de ikke behersker norsk. Men det kan være utfordrende hvor mye som skal kreves for at personer med samisk som førstespråk bør få tolk.

4.3 Forholdet til annen lovgivning

Departementet har vurdert å samle alle bestemmelser om tolkebruk i tolkeloven, og oppheve bestemmelsene i særlovene. Departementet har imidlertid falt ned på at dette ikke bør gjøres fordi særbestemmelsene ofte rommer mer enn bare plikt til å bruke tolk, og dermed vil man ikke kunne oppheve særlovene uten å utrede nærmere.

Barneombudet ser det som utfordrende å ha et lovverk som bare indirekte gir en plikt til å bruke tolk. Vage bestemmelser hvor det åpnes for et stort bruk av skjønn er ikke egnet til å synliggjøre den viktige forpliktelsen et offentlig organ har til å bruke tolk. Selv om det skal vises til særlovgivningen i tolkeloven, er Barneombudet ikke trygg på at de som skal håndheve lovverket klarer å se når forpliktelsen inntreffer etter tolkeloven, og når den inntreffer etter særlov, forvaltningslov og ulovfestede prinsipper om forsvarlig saksbehandling. I andre pågående høringsprosesser er Regjeringen opptatt av å unngå dobbeltregulering. Vi har forståelse for at det er krevende å gjøre en stor utredning av endringer i særlover for å tilpasse dem til tolkeloven. Vi mener likevel det hadde vært best å samle alt i en lov. Vi tror dette ville gjort pliktene klarere og gitt brukerne av loven en enklere oppgave. Dersom departementet ønsker å opprettholde plikter i særlover, må det henvises tydelig til tolkeloven i særlovene, for å sikre at denne blir brukt.

4.4 Forbud mot bruk av barn som tolk

Barneombudet finner det naturlig at forbudet mot bruk av barn som tolk flyttes fra forvaltningsloven til tolkeloven.

Departementet foreslår at «unntak kan gjøres når det er nødvendig i nødssituasjoner eller i tilfeller der det ut fra hensynet til barnet og omstendighetene for øvrig må anses som forsvarlig». Barneombudet er positiv til bruken av ordet «nødssituasjoner» i unntaksregelen. Det er fint at døve, hørselshemmede og døvblinde også innlemmes i forbudet. Barneombudet er ikke enig i formuleringen «eller i tilfeller der det ut fra hensynet til barnet og omstendighetene for øvrig må anses som forsvarlig». En slik vid formulering vil kunne bidra til en utvanning av det som skal være en snever unntaksregel.

5.2 Krav om kvalifisert tolk

Departementet foreslår å innføre krav om å bruke kvalifisert tolk. Barneombudet er positiv til dette, og mener det vil ha stor betydning for barns rettssikkerhet. Vi ser at det kan være utfordrende å innføre et slikt krav uten å ha tilstrekkelig antall tolker som er kvalifisert til å oppfylle kravet. Dersom man skal sette i gang sektorvis innføring av kravet, ønsker vi at barnevernet, skolesektoren og helsesektoren prioriteres, da disse har en stor andel mindreårige brukere/mindreårige med minoritetsspråklige foreldre.

Departementet foreslår et unntak fra kravet om kvalifisert tolk når det er nødvendig av hensyn til effektiv saksbehandling. Vi kan forstå behovene for et slikt unntak ut fra de eksemplene departementet gir (svært høye flyktningeankomster, sjeldne språk osv). Barneombudet mener imidlertid at et slikt unntak lett kan misbrukes, og at unntaket «nødssituasjoner eller når andre sterke grunner tilsier det» er vidt nok.

7.2 Tilsynsystema

Departementet foreslår en tilsynsordning for offentlig sektors bruk av tolk. Barneombudet mener det er positivt. Vi har sett at tilsynsordningen har en meget viktig funksjon som

kontroll av offentlige organs regelverksetterlevelser, korreks og veileder til kommunal saksbehandling.

Departementet mener at tilsyn med § 7-kravet om å bruke kvalifisert tolk, også indirekte vil være tilsyn med forbudet mot bruk av barn som tolk, da barn ikke oppfyller kravene til å bli oppført i Nasjonalt tolkeregister. Barneombudet mener det er nødvendig, og enkelt å føre tilsyn med § 4 i tillegg til §7. Tilsyn er viktig for å få oversikt over i hvor stor grad bruk av barn som tolk fortsatt eksisterer etter at lovforbudet er innført. Vi foreslår derfor at også § 4 opplistes som en bestemmelse som det kan føres tilsyn med.

Departementet mener at tilsynsmyndigheten må identifisere hva som er god praksis for vurdering av når tolk skulle vært brukt. Erfaringsvis strever kommunale tjenester med å tolke hvor grensen for deres plikter går. Det er derfor viktig at Integrerings - og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som nasjonalt fagorgan hjelper til med å lage gode veiledninger og eksempler på god praksis som kan være til hjelp i disse vurderingene. Slikt arbeid kan inspireres av andre direktorat i for eksempel helsesektoren.

7.2.3 Tilsynsmyndighet

Departementet foreslår at IMDi ikke skal være tilsynsmyndighet, men at tilsyn skal føres av ulike statlige og kommunale tilsynsmyndigheter. Barneombudet mener departementet er for utydelige i hvem som skal ha denne rollen. Uklar rollefordeling gir rom for at oppgaven ikke blir utført og at den utføres på forskjellige måter rundt om i landet.

Barneombudet er negativ til at kommunene selv skal ha rolle som tilsynsmyndighet. Det bør være statlig tilsyn med kommunene. Tilsyn bør ligge et nivå over saksbehandlingen. Barneombudet foreslår at departementet stadfester at fylkesmannen skal ha tilsynsrollen, og at fylkesmennene kompenseres for den økte økonomiske belastningen dette innebærer. Det er også viktig at departementet gjør det tydelig hvor ansvaret skal plasseres hos fylkesmennene. Dersom det er statlige tjenester som utfører oppgaver som krever tolk, bør IMDi ha tilsynsansvaret.

Vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Camilla Kayed
fagsjef

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.